

Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje

Vlatka Štimac Ljubas

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

SAŽETAK: Kako je boja perceptivan pojam i podložna je subjektivnosti, članak polazi od problema imenovanja boja u različitim jezicima i teškoća u razumijevanju pojedinih naziva za boje među govornicima hrvatskoga. U članku će se analizirati nazivi za boje i njihova leksikografska obradba u novijim hrvatskim rječnicima, s posebnim osvrtom na leksikografsku definiciju. Kako je u članku naglasak na (1) novijim nazivima za boje, koji se ne nalaze u dosadašnjim rječnicima, ali i (2) prijedlozima kako ih u buduće jednojezičnike uvrstiti, najprije je bilo potrebno odrediti podrijetlo naziva za boje i njihov sastav ili sintaktičku strukturu. S obzirom na to analizira se skupljeni popis novijih naziva za boje te se donose zaključci na koji način i prema kojim kriterijima odrediti (moguće) mjesto novijih naziva za boje u suvremenim hrvatskim rječnicima.

Ključne riječi: *boja; nazivi za boje; leksikografska obradba; rječnici*

Uvodna riječ

Pristup lingvističkomu proučavanju naziva za boje interdisciplinaran je, kao i pristup mnogim drugim jezičnim opisima. Premda su boje zanimljiv predmet proučavanja mnogih disciplina, prirodnih i društveno-humanističkih (fizike i kemije, oftalmologije, ali i psihologije, likovnih umjetnosti, semiotike, filozofije i antropologije), u definiranju boje nastoji se komparirati, ali i pomiriti, strukovna definicija boje, dakle ona iz fizike, s opažajno-spoznajnom, psihološkom i umjetničkom dimenzijom boje, da bi se pokazalo kako se te definicije odražavaju na postanak naziva. Sa semantičkoga aspekta nazivi za boje jedan su od nepostojanijih i promjenjivijih leksičkih podskupova. Baveći se modno-odjevnim nazivljem, ponajprije lingvističkom analizom korpusa starijih modnih časopisa (Štimac 2008), iz kojih se nazivlje excerptiralo ponajviše tako da se tekst (pismovni odjevni predmet) uspoređivao sa slikom (slikovnim odjevnim predmetom), pokazalo se da je problem s nazivima za boje uistinu specifičan. Susreli smo se s nazivima za boje koji se danas ne koriste, ali i onima koji se od današnjih ne razlikuju semantički, ali se razlikuju prema jezičnome sastavu (*lješnjakova boja – boja lješnjaka, lješnjak-boja*). S jedne strane u suvremenom

leksiku postoje nazivi za boje koji su plod mnogih tvorbenih mogućnosti, s druge pak strane boja se danas često iskazuje i deiktički (primjerice »ona boja mješavina plave i ljubičaste« ili »ovakva boja«, »ta boja«), što potvrđuje nedostatak odgovarajućega naziva. Stoga se nužnim smatralo istražiti podrijetlo, tvorbeni sastav i leksikografsku obradbu postojećih naziva za boje, ali ponajprije onih novih, koji još nisu zabilježeni u hrvatskim rječnicima. Svi primjeri naziva za boje i nijanse kojima smo se služili utvrđujući njihovo značenjsko i tvorbeno podrijetlo, te pokazujući kako su nazivi za boje leksikografski definirani, skupljani su posljednjih nekoliko godina, preuzeti iz pisanih izvora i govora, a pitanja su proistekla iz leksikografske prakse i poteškoća obradbe naziva za boje koje je izradba suvremenoga jednojezičnoga rječnika donosila. Kako je glavni cilj rada zapravo prijedlog na koji način nazive za boje, osobito one novije, uvrstiti u buduće jednojezičnike i kako ih leksikografski definirati, u članku se donosi tablica 1. (*Popis naziva za boje, postojećih i novijih, prema vlastitome neobjavljenom fundusu*), u kojoj se nalaze postojeći nazivi preuzeti iz novijih jednojezičnih rječnika te malobrojnih stručnih tekstova o nazivlju za boje¹. Rječnici – izvori prema kojima se komentira leksikografska obradba naziva za boje su: (1) *Rječnik hrvatskoga jezika* iz 2000. Leksikografskoga zavoda i Školske knjige – RHJ; (2) *Hrvatski enciklopedijski rječnik* iz 2003. Novoga Libera – HER; (3) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića iz 2003 (uglavnom prema HER-u) – VRHJ te (4) *Osmojezični enciklopedijski rječnik* Leksikografskoga zavoda (sv. 5/P–Prih/ do sv. 8/T–Ž) – OER. Na popisu se u tablici nalaze i mnogi nazivi koji svoje mjesto još nisu našli u rječnicima, ekscerptirani iz različitih pisanih izvora, ali i oni iz govora, do kojih se došlo anketnim ispitivanjem (Brbora 2005) i/ili praćenjem medija (naročito interneta). Sve su to izvori kojima se pri izradbi abecedarija služimo i u leksikografskoj praksi. Vlastiti izvadak naziva za boje nastao je uglavnom prema različitim ženskim časopisima, iz starijih razdoblja povijesti hrvatskoga jezika (Štimac 2008), ali i prema novijim modno-odjevnim časopisima, modnim katalozima, dnevnim novinama (sve u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu) te katalozima i natpisima iz kemijske, farmaceutske i kozmetičke industrije. Za svaki se naziv pojedinačno, koji se donosi u tekstu kao primjer ili potvrda neke tvrdnje, ne navodi korpusni izvor jer bi to dodatno opteretilo tekst. Popis se smatra otvorenim te podložnim dopunama i promjenama.

Za kraj uvodnoga dijela također je nužno naglasiti da se leksem *boja* u ovome članku koristi uistinu višeslojno, ponajviše kao *terminus technicus*, koji proistječe iz

¹ Nužno je napomenuti da se neki nazivi iz podjele prema podrijetlu (Jelaska, Bošnjak, Balent 2005) ne nalaze u tablici (što je usredotočenu čitatelju možda neobično jer se koriste u tekstu). To je zato što su mnogi od tih naziva prevedeni (ponajviše iz francuskoga jezika) te su i u izvornim jezicima u vrlo uskoj upotrebi, a u hrvatskome nemaju odgovarajuće istoznačnice. Uglavnom je riječ o nazivima prema životinjama (*boja srnina trbuha*, *boja lisičjega repa?*), prema osobama (*bizmarkovski crvena*, *šagalovski plava*, *hukerovski zelena*) te o nekim nazivima prema zemljopisnim pojmovima i narodima (*francuskoplava*, *pruskoplava*, *plavozelena boja Nila*).

fizike kao prirodne znanosti, ali koji s fizikom, ili pak podjelama boja i nijansi u likovnim umjetnostima, nije nužno povezan ili to ovome članku nije tema; leksem *boja* ovdje se promatra ponajviše (1) gramatičko-morfološki, kao imenica sa svojim gramatičkim kategorijama, i (2) kao natuknica, odnosno leksem koji podliježe leksikografskoj (enciklopedijskoj i rječničkoj) obradbi. U tekstu se *boja* također koristi kao drugi dio višerječna naziva uza sve tonove i nijanse koji se u tablici donose ili u tekstu koriste kao primjeri, a ne samo uz osnovne, primarne i sekundarne boje. Osnovne boje leksikografski možemo »prepoznati« tako što su definirane usporedbom s nečim izvanjskim, a tercijarne se tvorbe, odnosno tonovi i nijanse osnovnih boja, najčešće definiraju uz pomoć osnovne kategorije. Ipak, ovome su članku, s obzirom na njegov cilj, najvažniji nazivi iz tablice jer im je tek potrebno odrediti mjesto u rječnicima i leksikografsku definiciju (*marelica – boja marelice, losos – boja lososa, lavanda – boja lavande, vanilija – boja vanilije, bijela kava – boja bijele kave*): njihovo definiranje zahtijeva i usporedbu s izvanjskim i s osnovnim kategorijama boja te uvijek u nazivu dolazi leksem *boja* (*boja vanilije, boja lososa*, a ne *nijansa vanilije, nijansa lososa*). Uz primarne, sekundarne i tercijarne boje leksem *boja* stoji (1) kao dio sintagme/višerječna naziva (*plava boja, zelena boja, crvena boja, pariškoplava boja, bljedo zelena boja, svjetloplava boja, rubinskocrvena boja*) ili (2) taj leksem uopće ne dolazi pa je naziv za boju, odnosno nijansu boje, jednorječan: *crvenožut, plavozelen, svjetloplav, pariškoplav, rubinskocrven*². Koliko je u jezičnoj praksi uobičajeno i koriste li izvorni govornici sintagme tipa *crvenkastožuta nijansa, plavozelena nijansa, rubinskocrvena nijansa, pariškoplava nijansa* ili pak *crvenkastožuta boja, rubinskocrvena boja, pariškoplava boja, plavozelena boja*, trebalo bi ispitati posebnim istraživanjem.

Boja – od fizike do jezične realizacije

U označivanju *boje* i *bojenja* hrvatski jezik, u odnosu na druge jezike koji imaju bogatiji leksik, nema baš mnogo izraza. Prema Nikoli Tanhoferu, koji je pisao o boji na filmu i u srodnim medijima (Tanhofer 2000), u engleskome postoji mnoštvo različitih izraza koji pripadaju semantičkome polju riječi *boja, bojiti, bojenje*. I u drugim jezicima, ne samo u engleskome, mnogo je leksema koji su u hrvatskome pokriveni riječima semantičkoga polja *boja, (o)bojiti, bojenje*. Evo engleskih primjera: *colour (boja), to dye (obočiti umakanjem u tekuću boju), tint (lagani trag različite boje, nijansa), hue (boja, nijansa), paint (boja, bojiti, ličiti, slikati), to stain (obočiti pigmentom)*. Osim usvojenice *boja*, koja je turska posuđenica, hrvatski jezik ima njemačku posuđenicu *farba*, koja ima status regionalizma i razgovornoga leksema, te leksem *mast*, koji je

² Tvrdnje i stajališta su autoričini, na osnovi provedenoga istraživanja. I dosadašnji su rječnici pri upotrebi *boje* i *nijanse* u definicijama prilično neujednačeni: tako su *ciklama* (»jedna od nijansa ljubičaste boje«), *cimet* (»nijansa smederužičaste boje cimeta«) i *cinober* (»nijansa crvene boje«) – *nijanse*, dok su *oker* (»ugašena žuta boja«) i *terakota* (»crvenkastožuta boja pečene gline«) – *boje*.

zastarjelica i proširen je dijalektalno. Izvedenice razgovornoga leksema za boju *kolor* (*kolorit, kolorist, kolorirati*) imaju značenja u strukama, obično u filmskoj, slikarskoj ili u fotografskoj struci (npr. *kolorirati staru fotografiju*). Prema hrvatskim jednojezičnicima regionalizam za boju je i *kolur*; vjerojatno inačica leksema *kolor*. Glagol *ličiti* pak (odglagolna imenica: *ličenje*) soboslikarski je (subspecijalistički) naziv koji znači »premazivati bojom unutrašnje zidove zgrada; bojiti« (RHJ 2000). Premda leksem *boja* prema leksikografskim definicijama hrvatskih jednojezičnika ima nekoliko različitih značenja (drugi jezici obično za svako od tih značenja imaju poseban naziv), izdvajamo sljedeća: *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (HER) kao prvo značenje leksema *boja* navodi »dojam što ga na oko ostavljaju različita zračenja od kojih se sastoji svjetlost«, a *Rječnik hrvatskoga jezika* (RHJ) sa strukovnom odrednicom da je riječ o nazivu iz fizike: »svojstvo fotona da u oku ovisno o svojoj valnoj duljini izazove različite podražaje koje mozak putem oka registrira kao boje«. Drugo značenje za boju prema HER-u jest: »boja s nijansama, imenovana (*žuta, crvena, plava, zelena, smeđa, crna, bijela* ~) ili uspoređena (*narančasta, ljubičasta* ~)«, što pretpostavlja da se *boja* kao naziv, prema jednome od rječničkih značenja, koristi za sve nijanse i tonove neke od osnovnih boja, bez obzira na podjele, klasifikacije i bez obzira na to kako se boje i njihove nijanse leksikografski definiraju. U tom kontekstu može se sagledati i uvodna napomena o tome na koji se sve način u članku promatra i koristi leksem *boja*. Prema *Hrvatskoj enciklopediji* Leksikografskoga zavoda »boje su vidni osjeti ovisni o frekvenciji svjetlosnog zračenja; ljudsko oko zapaža samo elektromagnetske valove duljine od približno 380 do 760 nm, a zračenja svake pojedine valne duljine, podražujući na različit način prijamne mehanizme oka, daju dojam određene boje«. Osnovne su karakteristike svake boje njezin *ton*, koji ovisi o frekvenciji emitiranoga zračenja, *zasićenost* ili *kromatičnost*, koja ovisi o čistoći boje, te *vrijednost* ili *svjetljivost*, koja ovisi o intenzitetu zračenja (*Hrvatska enciklopedija* 1999). Budući da u hrvatskome nema odgovarajućih izraza, kao primjerice u engleskome, kojima bi se sva obilježja boja imenovala, načelno se može reći da se zasićenije boje opisuju kao *čiste, jasne, sjajne, žive*; manje zasićene ili nezasićene kao *zagasite, blijede, mutne*, dok se svjetlina (ili tamnoća) boje, to jest njezina vrijednost u hrvatskome jeziku određuju prilozima *svijetlo, tamno* ili pridjevima. Ljudsko oko tako može razlikovati nekoliko milijuna boja, ali upamtiti tek oko 160 različitih nijansa boja. Za klasifikaciju pojedinih nijansa boja u prirodnim se znanostima primjenjuju različiti sustavi, koje su preuzele i druge struke, ponajviše likovne umjetnosti³. Tri su osnovne (primarne) boje: crvena, žuta i plava. Složene boje dobivaju se miješanjem osnovnih: crvena i žuta daju narančastu, plava i žuta zelenu, a miješanjem plave i crvene nastaje ljubičasta. Te se boje nazivaju i *sekundarnima*. *Tercijarne boje* pak dobivaju se miješanjem

³ *Ostwaldova skala* (slika 1), uz *Munsellovu specifikaciju boja*, jedan je od sustava za klasifikaciju pojedinih nijansa boja koji se primjenjuju u prirodnim znanostima. Wilhelm Friedrich Ostwald njemački je kemičar i filozof te se smatra osnivačem fizikalne kemije.

primarnih i sekundarnih (*plavozelena, žutozelena* i druge). Druga je podjela boja na *tople* (crvena, žuta i narančasta) i *hladne* (plava, ljubičasta i zelena), prema određenim stanjima u prirodi, jer se crvena boja veže uz vatru, a plava uz vodu. U *neutralne boje* ubrajamo bijelu, smeđu i bež. *Komplementarne boje* dvije su boje od kojih jedne nema nimalo u onoj drugoj, one se nalaze na suprotnim stranama Ostwaldova kruga boja. To su narančasta i plava (zato što narančasta nastaje miješanjem crvene i žute, to jest ne sadrži nimalo plave boje), ljubičasta i žuta, crvena i zelena.

Slika 1. *Ostwaldova skala boja*. Slika je preuzeta s mrežne stranice hr.wikipedia.org/wiki/Boja 24. IV. 2014.

Nakon definicija i klasifikacije boja, uglavnom preuzetih iz fizike, dakle iz prirodnih znanosti, treba naglasiti da iz svih njih proistječe kako su boje spoj svojstva svijeta i opažanja onoga koji svijet doživljava. Opažanje boja općeljudska je pojava, a sličnost u ljudskome doživljaju uvjetuje psihološke i fiziološke reakcije, dakle opažajno-spoznajne. Sve boje tako imaju, osim psihološke, i simboličku vrijednost⁴: primjerice zlatna boja (osobito u kršćanskom slikarstvu) predstavlja isijavanje duha i svetost, dok je ljubičasta (purpurna ili porfirna) – vladarska boja. Simbolička vrijednost boje mijenja se ovisno u kakvu se kontekstu koristi. Crvena primjerice simbolizira energiju, strast i ljubav, no u društveno-političkom kontekstu, na zastavama i grbovima ona nosi simboliku hrabrosti, ili pak lijeve orijentacije u političkom kontekstu. Zelena je boja nade, ali ujedno boja islama i pokreta za zaštitu prirode – zelenih. U europskom kulturnom krugu crna je boja žalosti i pokore, međutim na Dalekom istoku, npr. u Indiji, bojom žalosti i pokore smatraju bijelu; žuta je boja židovstva,

⁴ Psihološka i simbolička vrijednost boja prema: Chevalier 2007, *Hrvatska enciklopedija* 1999, mrežna stranica hr.wikipedia.org/wiki/Boja 24. IV. 2014.

ali i boja Vatikana; crna je boja fašizma i terora uopće; ružičasta označuje optimizam, a ljubičasta ljubomoru. Manje univerzalno, ali i dalje simbolično jest prenošenje značenja boje na sportske klubove, ali i klubova na (značenje) boja: zaštitni je znak hrvatskoga nogometnog kluba *Dinamo* – plava boja, a *Hajduka* – bijela pa se u skladu s time i navijači metonimiziraju na »plave« i »bijele«. Boja je često odrednica nekoga grada: u Zagrebu su tako plavi uspinjača i tramvaji, a u Londonu crveni autobusi. Boje su i sastavni dijelovi zaštitnih znakova pojedinih proizvoda (crvena podloga za bijela slova zaštitni je znak *Coca-Cole*, a ljubičasta boja čokolade *Milka*). S obzirom na simboličku vrijednost koja im se pripisuje, boje psihološki djeluju na raspoloženja i emocije. Poznato je da je crvena boja ljubavi, strasti i radosti pa psihološki ona popravlja raspoloženje, a fiziološki ubrzava puls, disanje i povećava mišićnu napetost. Suprotno od crvene, plava, boja aristokracije, vjernosti i plemenitosti, te zelena, boja mira, nade i besmrtnosti, djeluju umirujuće te potiču koncentraciju.

Premda se pojedini jezici i kulture razlikuju u doživljajima boja pa u skladu s time imaju i različite nazive, nazivi za boje nisu tek proizvoljna jezična kategorija (Berlin i Kay 1969). Nazivi za osnovne boje uglavnom se odnose na isto ili blisko područje u spektru boja, koje govornici odabiru kao najbolje uzorke navedenih boja. Kako zapravo govornici kategoriziraju svijet boja? Berlin i Kay uveli su kriterije prema kojima neki naziv jest *osnovni naziv za boju* (Lakoff 1990):

- osnovni naziv za boju mora biti samo jedna riječ (u hrvatskome je to obično pridjev, od jednoga ili dva morfema: *crven*, *plav*, *siv*);

- boja na koju se naziv odnosi ne smije sadržavati primjese drugih boja (*zelen*, *bijel*, *crn*);

- da bi naziv za boju bio osnovni, ne smije biti ograničen vrlo malim brojem polja koja pokriva (npr. posuđenica *blond* odnosi se gotovo isključivo na boju kose) i

- naziv mora biti običan i općenito poznat (npr. *žut*: *šafra*n, *žut kao šafra*n).

Kada se postavje kriteriji prema kojima se razlikuju nazivi za osnovne boje od neosnovnih, moguće je uspostaviti kategorije. Osnovni nazivi za boje čine tako *osnovnu kategoriju*, članovi koje su univerzalni: tako uvijek postoji npr. *kategorija crvena* sa žarišnom, fokusnom *crvenom* kao najboljim primjerom kategorije. Različiti jezici pokazuju sličan redosljed u usvajanju naziva za osnovne boje: *crna* i *bijela*, *crvena*, *žuta*, *zelena*, *plava*, *smeđa*, *siva*, *narančasta*, *ljubičasta* i *ružičasta*. Premda nije slučaj da svi jezici na ovaj način diferenciraju nazive za boje, govornici pojmovno mogu razlikovati svih jedanaest osnovnih kategorija. Neki ih jezici imaju i više od jedanaest: ruski jezik ima dva naziva za plavu boju (*galuboj* za svjetloplavu i *sinij* za tamnu, jaku plavu), francuski dva naziva za smeđu (*brun* i *marron*), mađarski i turski za crvenu, a irski jezik ima dva različita naziva za zelenu. U hrvatskome jeziku govornici razlikuju *plavu* i *modru*, premda rječnici nisu te dvije boje normativno ni

značenjski jasno odredili. Svaki jezik, ipak, formira svoju hijerarhiju prema broju osnovnih naziva za boje pa je tomu jednak i broj kategorija na koje se ti nazivi odnose. Pritom je bitno naglasiti da različita bića boje doživljavaju različito: dvoje ljudi može u istim uvjetima gledati isti uzorak boje, ali ne moraju vidjeti istu boju, što je najčešće povezano s osobnim iskustvom. Nadalje, razvojem modno-odjevne industrije, tehnologije boja i tkanina, tiskarstva, kozmetike i sl., sve se više povećava broj naziva za boje. U jezicima modernih, potrošačkih društava nazivi za mješavine ili preljeve boja katkada se danomice umnožavaju tako da se njihov broj ne može točno utvrditi, naročito zato što se neki nazivi pojavljuju samo jednom, kontekstualno, te nestaju brzo, kako su se i pojavili.

Da bi se dobio potpun uvid u nazive za boje u hrvatskome, bilo ih je ponajprije potrebno provjeriti u rječnicima, točnije u suvremenim jednojezičnicima. Kako se po svemu dosad rečenome moglo i pretpostaviti, hrvatski rječnici uopće ne bilježe mnoge nazive koje svakodnevno susrećemo u različitim novinama, ponajprije modnim časopisima, i koje koristimo u razgovoru. Nazivi za boje smjenjuju se brže nego što ih leksikografska produkcija može pratiti, pa se tako može sastaviti popis boja koje se ne nalaze u rječnicima, a koje bi prema određenim kriterijima u buduće rječnike valjalo uvrstiti. Nadalje lako je uočiti kako ni leksikografske definicije boja nisu usklađene i kako je upitan kriterij prema kojemu se boje definiraju. Različiti rječnici različito definiraju boje, što pridonosi nepreciznosti i korisnikovoj zbunjenosti. Boje su vrlo plodan potencijal povećanja riječi za izvanjezičnu stvarnost, odnosno za proširivanje rječnika, jer se u nazivima za boje može ocrtati različito iskustvo pojedinih jezika i kultura. Da bi stvorili nov naziv, govornici nekoga jezika posežu za pojmovima iz svijeta što ih okružuje na koje ih po sličnosti taj pojam najviše upućuje.

Značenjsko podrijetlo i sastav naziva za boje

Premda je boje običnije nazivati u ženskome rodu, naziv za boju trebalo bi donositi u kanonskome obliku, dakle za muški rod, neodređena oblika (*crven, plav, zelen, žut, siv*). U hrvatskome jeziku još uvijek nije uobičajeno da nazivi za boje uđu u rječnike kao poimeničeni pridjevi (*crvena, plava, zelena, žuta*), premda bi se u sljedećim istraživanjima i o tome moglo raspraviti. Budući da je tema članka dosadašnja leksikografska obradba (definicija) naziva za boje i unos novijih, kojih u dosadašnjim rječnicima nema, svi bi nazivi za boje trebali biti usustavljeni i pisani na jednak način. Stoga se u ovome članku i morfološki i pravopisno (o pravopisu više u bilješci broj 5) nazivi za boje pišu sustavno, na jednak način (morfološki: *pridjev muškoga roda*, pravopisno: *složenica sa spojnikom -o-* ili pak *sraslica*), kako bi se i njihova leksikografska definicija mogla ujednačiti. Treba pritom naglasiti da izvori kojima smo se služili, ali i stručni tekstovi o nazivlju za boje, donose vrlo različite načine bilježenja tih naziva, na pravopisnoj i na tvorbenoj razini.

Izvorno su još stari Grci boje nazivali prema predmetima kojima su bile svojstvene, odnosno prema onome iz čega su ih proizvodili, a osjetilne su oznake nastale poslije. Tako je vjerojatno najstariji naziv za boju *crven(a)*, a u rječnicima se opisuju: »*koji je boje krvi, cvijeta divljeg maka*« (HER 2003). Značenjska veza između *crven(e boje)* i *crv(a)* ista je kao u starolatinskome veza između riječi *vermiculus* (što, među ostalim, znači i »*jasnocrvenu boju*«) i *vermis* (što znači »*crv*«). Stari su pak Grci u najranije doba kipove bojili u crveno, a boju su dobivali iz *sinobe – cinober*; lat. *cinnabaris*, grč. *kinnabaris*: *zmajeva krv* (Tanhofer 2000). Boja i danas najčešće ima svojstvo predmeta: ljubica je *ljubičasta*, a naranča *narančasta*. Da su nazivi za osnovne boje nastali još u davnini, pokazuje se na odabranim primjerima, no njihova etimologija nije tema, već tvorbeno-morfološki aspekt, uglavnom novih naziva. Nazivi za boje dakle mogu biti jednorječni i višerječni: mnogi su jednorječni naslijeđeni, dok ih je većina nastala tvorbom riječi i posuđivanjem, a višerječni atribucijom. Prikazat će se sastav (sintaktička struktura) i svih vrsta višerječnih naziva. S tvorbenoga aspekta jednorječni nazivi za boje jesu i složeni pridjevi, nastali čistim slaganjem s priložnom osnovom u prvom dijelu (*jasnožut, otvorenozelen, zagasitocrven, bljedoružičast, tamnoplav, svjetlozelen, bljedoplav*)⁵. Jednorječne nazive za boje, nastale hrvatskom tvorbom, posuđene i strane, morfološki i tvorbeno možemo razvrstati na:

- 1) pridjeve muškoga roda (*bijel, crn, plav, smeđ, žut, siv*) s nultim sufiksom;
- 2) pridjeve izvedene sufiksima *-ast* i *-kast* (*ljubičast, ružičast, plavkast, zelenkast, limunast, maslinast, narančast*). Sufiksi (Babić 2002) *-ast* i *-kast* znače (a) »*koji je bojom nalik na predmet što se nalazi u osnovi*« (*maslinast, limunast, narančast*) ili (b) »*nijansu, drugačiji ton boje od onoga što se nalazi u osnovi riječi*« (*bjelkast, plavkast, žučkast*);
- 3) pridjevske složenice sa spojnikom *-o-* (*jarkozelen, zagasitoplav, bljedoplav, berlinskodomar, pariškoplav*) i pridjevske sraslice (*makcrven, metalik siv, petrolejplav*);
- 4) nesklonjive posuđene pridjeve i imenice te strane riječi (*drap, oker, pink, kaki, kamel, krem, indigo, nugat, ecru, mauve, taupe*);
- 5) imenice (*jorgovan, losos, marelica, bjelokost, jantar, cigla, čokolada*).

Višerječni se nazivi za boje izražavaju sintagmama različita sastava (*otvoreno zelen, šagalovski plav, hukerovski zelen; zelen kao trava, plav poput neba; boja vanilije, boja breskve, boja lososa; boja bademova cvijeta, boja trule višnje*), a koje se prema sintaktičkoj strukturi mogu analizirati ovako:

⁵ U pridjeva za »*nijanse boja složenih s prilogom koji pojačava, umanjuje ili uopće pobliže označuje pridjev*« (najčešće su to: *tamno, svijetlo, bijelo, blijedo, zagasito*, op. a.) referiramo se na pravilo iz *Hrvatskoga pravopisa* Stjepana Babića i Milana Mogaša iz 2010. godine, prema kojemu se takvi nazivi za boje pišu sastavljeno, a kada se »*priložni dio želi posebno istaknuti pišu se rastavljeno*«. Nadalje, određeni broj sastavljeno napisanih pridjeva »*mijenja u priložnome dijelu dvoglasnik ije u je*« (npr. *svjetlozelen, bjelozelen, bljedoplav*).

1) kako je napomenuto u bilješci broj 3, »rastavljeno se mogu pisati nijanse boja složenih s prilogom koji pojačava, umanjuje ili uopće pobliže označuje pridjev, a kada se priložni dio želi posebno istaknuti: »*prilog + pridjev*« (*divlje crven, zagasito plav, otvoreno zelen, jarko modar, jasno žut*),

2) nazivi motivirani osobama obično su sastava »*odnosni pridjev + pridjev*« (*šagalovski plav, hukerovski zelen, bizmarkovski crven*),

3) poredbene su sintagme sastava »*pridjev + prijedložni izraz*« (=prijedlozi *kao, poput* ili *na* + imenica u nominativu, genitivu ili akuzativu): *crven kao ruža, plav poput neba, zelen na bocu*,

4) u novije doba vrlo je pojačan broj opisnih sintagmatskih naziva strukture »*imenica boja + imenica* (za kakav predmet, biljku, voće ili cvijeće, životinju ili proizvod s kojim se boja uspoređuje) u genitivu«: *boja lososa, boja marelice, boja čokolade, boja šampanjca, boja ciklame*, ili pak: »*imenica boja + (odnosni) pridjev + imenica* (za kakav predmet, biljku, voće ili cvijeće, životinju ili proizvod s kojim se boja uspoređuje) u genitivu«: *boja staroga zlata, boja bijele kave, boja trule višnje, boja bademova cvijeta*.

Iako uporaba imenice koja primarno znači nešto drugo s prenesenim značenjem za boju (*losos, marelica, čokolada, šampanjac, ciklama*) u hrvatskome jeziku nije posve obična ili je pak ograničena (na kozmetičku, modnu i kemijsku industriju), ona se svakako pod utjecajem drugih jezika širi u svakodnevnome govoru, ali i u medijskom prostoru. Izjave poput *Kupila sam ciklama bluzu, Obojili smo zidove u vaniliju* ili *Nosio je bijela kava odijelo* mogu se čuti. Bez obzira na to što bi njihovu čestotnost trebalo provjeriti posebnim istraživanjem, one nisu nerealne, i to ne samo u svakodnevnom govoru. Zabilježene su i u postojećim radovima o nazivlju za boje (Brbora 2005), a neke su imenice koje znače primjerice cvijeće ili voće u rječnicima, pored svojega osnovnog značenja, već dobile i preneseno u značenju naziva za boju (*ciklama, cimet*). Prema tome može se ustvrditi da je višerječni naziv za boju (konstrukcije navedene pod točkom 4: *boja lososa, boja marelice, boja čokolade, boja bijele kave*) istoznačan prenesenom značenju jednorječnoga naziva – imenice (*losos, marelica, čokolada, vanilija, šampanjac, ciklama, fuksija*). Sve su to načini postanka novih naziva za boje. S obzirom na velik broj tih naziva, postavlja se pitanje kako one koji to još nisu – uvrstiti u suvremene rječnike.

Prije pokušaja da se na to pitanje relevantno odgovori, nazive za boje treba podijeliti i prema značenjskome podrijetlu (Jelaska, Bošnjak, Balent 2005), točnije prema dijelovima izvanjezične stvarnosti koji su motivirali postanak naziva. Najčešće su to:

1) *Biljke* – prema njihovu izgledu, to jest svojstvenoj boji, stvara se i sam naziv za boju, a najveći je broj naziva potekao od cvijeća i voća: *ljubičast, narančast, lavanda*

ili *boja lavande*, *jorgovan* ili *boja jorgovana*, *marelica* ili *boja marelice*, *limun* ili *boja limuna*; nadalje: *kesten*, *lješnjak*, *šafiran*, *breskva* (*kestenova boja* ili *boja kestena*, *lješnjakova boja* ili *boja lješnjaka*, *šafranova boja* ili *boja šafrana*, *breskvasta*, *breskvina boja* ili *boja breskve*; *jagoda*, *boja trule višnje*, ili samo *trula višnja*; *patlidžan* ili *boja patlidžana*, *malina* ili *boja maline*, *šljiva* ili *boja šljive* itd.).

2) *Životinje* – u hrvatskome nazivi za boje prema životinjama nisu tako česti, osim *mišje siv* i *golublje siv*, *lososa* ili *boje lososa*, *slonovače* ili *boje slonovače*. U francuskome ih naprotiv ima mnogo (čak prema dijelu životinjskoga tijela): *queue de renard* (*lisičji rep*), *gorge de pigeon* (*golublje grlo*), *poil de chameau* (*devina dlaka*), *sang de boeuf* (*bikova krv*), *ventre de biche* (*srnin trbuh*), *aile de corbeau* (*gavranovo krilo*) – nazivi su za koje u hrvatskome nema jednakovrijednih.

3) *Prirodne pojave* – najzastupljenije »prirodne pojave« u stvaranju naziva za boje jesu nebo, pijesak, snijeg i more: *nebeskoplav*, *pješčani* ili *boje pijeska*, *snježnobijel*, *akvamarin*, no u hrvatskome nalazimo još i: *zemljan(i)* ili *boje zemlje*, *blatnosiv* ili *boje blata*, *boja kao dim* ili *boje dima*, *hrđav* ili *boje hrđe*.

4) *Metali i minerali* – među nazivima nastalima prema metalima i mineralima su⁶: *zlat|an(-ni)*, *srebrn(i)*, *srebrnast*, *smaragdni*, *safirni*, *kobaltni*, *jantarni*, *bakren(i)*; *kobaltnoplav*, *kristalnoplav*; *sumpornožut* ili *boje sumpora*, *ugljenast*, *ugljenastosiv* ili *boje ugljena*; *boje starog zlata*; *olovnosiv* ili (*sive*) *boje olova*; *cinober*.

5) *Različiti predmeti, proizvodi i smjese* – nazivi za boje nastali prema predmetima nisu česti: *ciglast* ili *boje cigle*, *opeka* ili *boje opeke*, *porculanski* ili *boje porculana*, *vapnast* ili *boje vapna*, *čađav* ili *boje čađe*, *katranski crn*, *tintast*, *tinta* ili *boje tinte*.

6) *Čovjekovi (prehrambeni) proizvodi* – u ovoj je skupini naziva za boje najviše onih koji se tiču hrane i pića: *šampanj(ac)* ili *boja šampanjca*, *krem*, *bijela kava* ili *boja bijele kave*, *čokolada*, *čokoladni* ili *boje čokolade*, *boja crnog vina*, *senf* ili *boja senfa*.

7) *Zemljopisni pojmovi i narodi* – nazivi ovoga podrijetla najviše se razlikuju među jezicima, a najčešći su u francuskome. Ako bismo ih prevodili doslovno s francuskoga, tada bismo u hrvatskome imali *kineskobijelu*, *španjolskobijelu*, *venecijansko-plavu*, *francuskoplavu* i *berlinskoplavu* – nazive koji u hrvatskome nemaju istoznačnica. Engleski pak ima *Indian red* i *Navajo white*, nazive za boje koji se ne pojavljuju u ostalim jezicima. Možda najprošireniji naziv za boju toponimskoga podrijetla jest

⁶ Nazivi za boje nastali prema metalima i mineralima donose se uglavnom kao odnosni pridjevi jer je to najčešće njihov jedini oblik (*smaragdni*, *kobaltni*, *jantarni*), a u rječnicima su se uobičajila značenja »koji se odnosi na (zlato, srebro, kobalt)«, pa onda i »koji je kao/poput (zlata, srebra, smaragda)«, ili preneseno, »koji je boje (zlata, srebra, smaragda, bakra)«. Jedino je *cinober* imenica koja ima značenje boje: »nijansa crvene boje s primjesom žute; zučkastocrvena« (HER).

magenta (naziv za nijansu ljubičastocrvene boje, nazivan još i *fukzijom* ili *bojom fuksije*), nastao prema sjevernotalijanskome gradu Magenti⁷.

8) *Osobe* – nazivi ove skupine također su najčešći u francuskome jer su obično nastali prema nekom od slikara, koji je stvorio posebnu nijansu određene boje. U hrvatskome se mogu prevesti opisnom sintagmom, ali nemaju posebnih (jednočlanih) istoznačnica: *vangogovski žut*, *šagalovski plav*, *hukerovski zelen* (prema botaničaru Hookeru), *bizmarkovski crven*.

Nakon utvrđivanja postanka naziva prema (jezičnome) sastavu i značenjskom podrijetlu, možemo ih međusobno usporediti. Pokazalo se naime kako su nazivi nastali prema biljkama, metalima i mineralima, prema predmetima, proizvodima i smjesama te čovjekovim (prehrambenim) proizvodima najčešće jednorječni nazivi i to:

1) pridjevi nastali sufiksally: *ljubičast*, *narančast*, *limunast*, *breskvast*, *zlatni*, *srebrn(i)*, *smaragdni*, *jantarni*, *bakren(i)*, *ciglast*, *vapnast*, *tintast* i

2) imenice, s prenesenim značenjem: *cigla*, *tinta*, *opeka*, *cigla*, *porculan*, *kivi*, *vanilija*, *šampanjac*, *čokolada*, *senf*.

Nazivi nastali prema zemljopisnim pojmovima i narodima gotovo su isključivo složeni pridjevi sa spojnikom -o- (*kineskobijel*, *venecijanskoplav*, *mediteranskoplav*), a nazivi nastali prema osobama višerječni su nazivi jer je pridjev u prvome dijelu sintagme odnosni: *vangogovski žut*, *šagalovski plav*, *bizmarkovski crven*. Također se poput pravilnosti može opaziti kako mnogi jednorječni pridjevi, nastali sufiksally (*pješčani*, *zlatni*, *srebrni*, *čokoladni*, *ciglast*, *ugljenast*, *porculanski*, *tintast*, *jantarni*), imaju svoju istoznačnicu u opisnoj sintagmi »imenica boja + imenica (za biljku, predmet, pojavu ili čovjekov proizvod prema kojima je naziv postao) u genitivu« (*boja pijeska*, *boja zlata*, *boja srebra*, *boja čokolade*, *boja ugljena*, *boja cigle*, *boja porculana*, *boja tinte*, *boja jantara*). Takva je pak opisna sintagma uvijek zamjenjiva imenicom, ali s prenesenim značenjem, koja je prema usporedbi po boji poslužila kao motivacija nazivu (*pijesak*, *čokolada*, *ugljen*, *cigla*, *porculan*, *tinta*, *jantar*). Budući da je postanak (novih) naziva za boje zapravo način proširivanja rječnika, iz svega proistječe kako su najčešći i najzanimljiviji nazivi za preispitivanje kriterija za ulazak u suvremene rječnike: (1) *jednorječni i složeni pridjevi* (za mnoge od njih pretpostavlja se da u rječnicima već jesu pa se razmatra samo njihova leksikografska obradba/definicija), (2) *imenice za boju* s prijenosom značenja, pa bi se svaka boja ili njezina nijansa morala obraditi pod leksemom prema kojem je naziv postao i (3) *višerječne opisne sintagme* strukture »imenica boja + imenica nositelj boje u genitivu« koje bi se u rječnik mogle uvrstiti i definirati pod razinom leksikografskoga članka »*sintagmatske (dvorječne) sveze*« s

⁷ Naziv je nastao poslije Bitke za Magentu 1859., a tijekom Drugoga talijanskog rata za neovisnost, kada je francusko-sardinijska vojska pod Napoleonom III. pobijedila austrijsku vojsku.

odrednicom za struku ili područje. Pokazat ćemo to na mnogim novim primjerima naziva za boje⁸ nakon što utvrdimo prema kojim su kriterijima pojedini nazivi za boje i nijanse boja uvršteni u postojeće jednojezične rječnike, kako su definirani i rasvjetljuje li ta obradba postavljena pitanja ili donosi nova.

O leksikografskoj obradbi naziva za boje

Kako je već prije spomenuto, hrvatski rječnici ne bilježe mnoge nazive za boje s kojima se svakodnevno susrećemo u različitim pisanim medijima i u razgovoru. Ni leksikografske definicije boja nisu usklađene te je upitan kriterij prema kojemu se boje definiraju⁹. Teškoće uglavnom proizlaze iz same prirode boje, jer je »opažaj oka« podložan subjektivnosti, ali se dio njih nalazi i u pojmovima izvanjezične stvarnosti prema kojima, po sličnosti, nastaje naziv za boju. Kada se boju naziva prema biljci, najčešće se ne zna na koji se dio biljke misli: plod, korijen, list ili krošnju (*boja sljeza*), a kada se prevodi strani naziv, najvećemu broju govornika nije posve poznato kako izgleda objekt s kojim se boja uspoređuje: *boja manga*, *boja sezama* (Brbora 2005). Leksikografski se boje definiraju usporedbom s izvanjezičnim objektom ili, kada je pak riječ o nijansama, s bojom predstavnicom kategorije, odnosno s drugim (sličnim) nijansama, najčešće upućivanjem jedne na drugu (RHJ – *plavičast*: »malo plav«, *plavkast*: »koji je malo plav; plavičast«; *bjeličast*: »bjelkast«; *bjelkast*: »koji je pretežno bijel, koji sadržava dosta bijele nijanse; bijelosiv«; *žučkast*: »koji je pomalo žut, umjeren žut«). Odmah opažamo kružnost u definiranju (te pravopisnu neusklađenost: *bijelosiv*), a kako se definira nešto što umnogome ovisi o opažaju oka, pitanje je koliko su takvi opisi dobri, dovoljni i precizni. Tako se *bijel* u gotovo svim rječnicima uspoređuje s »bojom snijega i bojom mlijeka« premda ni snijeg ni mlijeko nisu posve bijeli. Da definicija ne zadovoljava leksikografske kriterije, kazuje i to što postoje nazivi, kojih uglavnom nema u rječnicima, *snježnobijel* (»koji je gotovo savršeno bijele boje«) te *prirod|an(ni) – prirodne boje*, *prirodnobijel*, *prljavobijel*, i svi su zapravo tamnije nijanse bijele, boje mlijeka ili vrhnja, a »gotovo savršeno bijela« naziva se prema snijegu. Proizlazi kako su *bijel*, *prljavobijel* i *snježnobijel* zapravo iste boje jer sve su tri definirane usporedbom sa snijegom i mlijekom, koji se nalaze već u definiciji *bijele*. I *crn* se definira subjektivnim kategorijama, »koji je najtamnije boje, posve neproziran«, s

⁸ Važno je napomenuti da se nakon analize novih naziva, pregled kojih se donosi u tablici, pokazalo da je, uz navedene, jedan od načina postanka naziva za boje *posuđivanje i/ili preuzimanje iz drugih jezika*, uglavnom nesklonjivih pridjeva (*krem, bež, lila, pink, nugat, kamel*), ali oni u ovome članku nisu predmetom rasprave niti se obrađuju na normativnoj razini. Takav način postanka naziva za boje ponajviše nameću sve veći dometi, pa onda i komunikacijski, kemijske, kozmetičke i modne industrije. Stoga on može biti temom nekoga budućeg istraživanja.

⁹ To je već konstatirala Sanja Brbora u tekstu *Što je zajedničko marelici i lososu? (o nazivima za boje)*, str. 112–113, uspoređujući definicije *grimiza* i *grimizne boje*. Takvih je primjera relativno mnogo pa će se na nekima od njih postaviti novi zaključci.

primjerom »crn kao ugljen« (HER) ili u definiciji RHJ-a »koji je boje ugljena«. Takve definicije otvaraju pitanje što je to što je »najtamnije boje« i što je »posve neprozirno«; je li to baš ugljen kada postoje i nazivi *ugljenast/ugljenastosi/boje ugljena* za zapravo vrlo tamnu nijansu sive boje, gotovo crnu? Na primjerima crne i bijele boje može se pokazati kako je jedan od načina definiranja boja i postavljanje u opreku jedne prema drugoj; u odnosu na definiciju crne, bijela se definira kao boja u opreci prema nečemu tamnom iste vrste, s primjerima: *crno grožđe, crno vino*. Leksikografske definicije crne, bijele, pa i sive boje (HER – *siv*: »koji je boje pepela, pepeljast«), osim subjektivnosti i nepreciznosti, pokazuju i svojstvo kružnosti; upućuju na nešto što se definira istim ili pak bojom, odnosno nijansom koja je također definirana neprecizno i bez utvrđenih kriterija. Ako je *ugljenast* »boje ugljena«, kako može i *crn biti* »boje ugljena«; ako je *antracitsiva/antracit/antracit boja* »vrlo tamna siva boja koja podsjeća na antracit«, zašto je *antracit* (*kem., geol.*) definiran kao »fosilni ugljen crne boje« (HER), te ako je *siv* »boje pepela, pepeljast«, je li opravdan naziv *pepeljast/boje pepela* i kako ga leksikografski definirati, a da nije kružno? Unatoč tomu što rječničke definicije ne rasvjetljuju nejasnoće u vezi s nazivljem za boje, svaki govornik hrvatskoga – neki bolje i preciznije, dok slabije obrazovan govornik možda teže ili uz tuđu pomoć – riječima može opisati raspon valne duljine u nanometrima koji pokriva određenu boju u spektru pa stoga ju i leksikografski definirati. No je li izoštrenost opažaja ljudskoga oka moguća do te razine da razlikuje *50 nijansi sive*¹⁰? Ako postoji, svakako nije univerzalna i ne vrijedi za sve pa je supostojanje naziva koji znače istu boju ili nijansu (definiraju se kružno jer se bolji načini definiranja ne pronalaze) opravdano s gledišta filologije, ali vjerojatno ne i s gledišta fizike i oftalmologije. Supostojanje »različitih naziva za isto« nije opravdano ni s gledišta nazivoslovlja (terminologije) pa se postavlja pitanje jesu li zapravo svi navedeni primjeri – nazivi (termini) ili se koristimo tek trenutačnim, fluentnim i pomodnim etiketiranjem? Kako leksikografska praksa zahtijeva konkretna i (relativno) brza rješenja, razmotrit ćemo još neke primjere definiranja naziva za boje s namjerom preciznijih i sustavnijih odgovora koji bi leksikografsku praksu poboljšali: *plav*: »koji je boje čistog neba« (HER) ili »koji je boje vedra neba, jedne od temeljnih boja spektra, one između zelene i ljubičaste« (RHJ); *zelen* »koji ima boju mladog ili neuvelog lišća, trave itd.«¹¹ (HER), a *žut* »koji je boje limuna, zlata« (RHJ). Ako je *plav* »koji je boje čistog (ili vedra) neba«, što je onda s nazivom *nebeskoplav*, odnosno *boje neba*? Kakva je to boja »mladog ili neuvelog lišća« i kakva je zapravo »boja trave« kada je, u pogledu, od trave prošarane cvjetićima različitih boja ili trave pod utjecajem (najčešće sušnih) vremenskih prilika, raspon njezinih nijansa uistinu golem? Pod utjecajem svega oko nas i boje prirode

¹⁰ *50 nijansi sive* vrlo je prodavana ljubavna trilogija autorice E. L. James, *megabestseler*, naslov kojega je ovdje poslužio kao metafora.

¹¹ Dobra leksikografska definicija ne smije sadržavati neodređene sveze riječi poput: *i tako dalje, i slično, i tomu slično*, već se precizno mora navesti na što se te sveze odnose.

postaju relativne – više zapravo i ne znamo kakva je *prirodna boja* čega jer sve se može proizvesti umjetno. Ako je *žut* »koji je boje limuna (ili zlata)«, što je s *limunastom*, odnosno *limunžutom/limun/bojom limuna* i kakve su u odnosu na nju *zlatna/boja zlata/zlato* i *staro zlato/boja starog zlata*? Svakako nisu iste. Nadalje za većinu je *ljubičast* »koji je crvenoplave boje, boje ljubice« (RHJ) jer je u svijesti svakoga govornika da je ljubica ljubičasta, no ona može biti bijela, roza i/ili plava. *Lila* je pak dobivena miješanjem ljubičaste i bijele – *lila*: »koji je boje blijede ljubice, blijedog jorgovana, bljedoljubičast« (HER). Supostoje tako *boja ljubice* i *boja blijede ljubice; boja jorgovana*, ali i *boja blijedog jorgovana, bljedoljubičasta*, ali i *violetna* (HER – *violetni*: »koji je ljubičaste boje; ljubičast«). Svi se ti nazivi definiraju u odnosu na ljubicu (koja ne mora biti ljubičasta) i u odnosu na jorgovan (koji ne mora biti *lila*, već može biti i bijel).

Novi nazivi za boje i njihovo mjesto u rječnicima

Nazive za boje koji se koriste u pisanome komunikacijskom prostoru i realiziraju u govoru, pa stoga smatram da trebaju ući među natuknice budućih jednojezičnika, uvrstila sam u tablicu, podijelivši ih na *pridjeve, imenice, posuđene (nesklonjive) nazive* (koji se na normativnoj razini ne razmatraju niti se donose ikakve leksikografske odrednice) te *dvorječne i višerječne nazive*. Dolaze abecednim slijedom, od pridjeva *antracitsiv*, no kada se započinju navoditi dvorječni nazivi, konstrukcije »*imenica boja + imenica u genitivu*«, počevši od *boje atola*, slijede ju sve boje toga sastava (istodobno se navode i druge tvorbene mogućnosti istoga naziva) do posljednje – *boje zemlje*. Abecedni se niz nastavlja u početnom stupcu pridjeva od *bljedoružičast*. U zagradi se donosi, obično u stupcu *imenica*, naziv za boju koji je potencijalan, ali realizacija nije zabilježena. Uza svaki složeni naziv stoji kratka napomena sitnijim slovima da su potencijalne i druge složenice s istim prilogom u prvome dijelu (ponajviše se to odnosi na složene pridjeve koji u prvome dijelu imaju priloge: *bljedo, svijetlo, tamno, otvoreno, pastelno* i sl.), ali ne znači da su prema vlastitome izvratku zabilježene.

Tablica 1. *Popis naziva za boje, postojećih i novijih, skupljenih prema vlastitome neobjavljenom fundusu* (tablicu izradio: Mijo Mišetić)

Pridjev	Imenica	Posuđeni (nesklonjivi) nazivi	Dvorječni i višerječni nazivi
antracitsiv	antracit		
bakren	bakar		boja bakra
bakrenocrven		bež	
bijel			
bjeličast			

bjelkast			
bljedoplav (u drugom dijelu složenice može biti bilo koja boja)			
			boja atola
	banana		boja banane
bademast	(badem)		boja badema
			boja bademova cvijeta, bademov cvijet
			boja bijele kave, bijela kava
	bjelokost		boja bjelokosti
breskvast	breskva		boja breskve
ciglast	cigla		boja cigle
cimetast	cimet		boja cimeta
čokoladni	čokolada		boja čokolade
	dim		boja dima, boja kao dim
	duhan/ tabak		boja duhana/tabaka
	fuksija		boja fuksije
hrđav	hrđa		boja hrđe
	jagoda		boja jagode
	jorgovan		boja jorgovana
	kivi		boja kivija
	konjak		boja konjaka
			boja kože
	lavanda		boja lavande
ledenoplav	(led)		boja leda
	limeta		boja limete
	limun		boja limuna
	losos		boja lososa, lososova boja
	mandarina		boja mandarine
	mango		boja manga
	marelica		boja marelice
			boja mesa
	patlidžan		boja patlidžana
pepeljast	(pepeo)		boja pepela
pješčan	pjesak		boja pijeska

	pistacija		boja pistacije
puderast, puderružičast	puder		boja pudera
			boja ružina drveta, ružino drvo
sedefast	sedef		boja sedefa
	senf		boja senfa
	sezam		boja sezama
	slonovača		boja slonovače
	sljez		boja sljeza
srebrn	srebro		boja srebra
	suncokret		boja suncokreta
			boja starog zlata, staro zlato
	šampanjac		boja šampanjca
	šafran	šafranli	boja šafrana, šafranski žuta
	šljiva		boja šljive
	vanilija		boja vanilije
			boja vina
	tinta		boja tinte
			boja (trule) višnje,
	višnja		trula višnja
zemljani, zemljast bljedoružičast			boja zemlje
		bordo	
breskvast			
	cijan		
	ciklama		boja ciklame
cimetast	cimet		boja cimeta
	cinober		
crn			
crnkast			
crven			
crvenkast			
crvenkastosmeđ			
crvenkastožućkast			
crvenoljubičast			
(čadav)	(čađa)		boja čađe, čadava boja
čeličnoplav			
čeličnosiv			

denverplav			denverski plava boja
		drap	
		ecru	
			golublje siva
grimizan	grimiz		boja grimiza
	indigo		boja indiga
jantarni	jantar		boja jantara
jantarnožit			
	kakao		kakaova boja
		kaki	
		kamel	
kardinalcrven			kardinalski crvena boja
	karmin		
		krem	
keramičkoplav			
kestenjast	(kesten)		boja kestena
kobaltni	(kobalt)		boja kobalta
kobaltnoplav			
koraljni	(koralj)		boja koralja, koraljna boja
koraljnocrven			
kraljevskoplav			
krvavocrven			
		lila	
	magenta		
	lješnjak		boja lješnjaka, lješnjakova boja
limunast			
limunžit	(limun)		boja limuna
ljubičast			
ljubičastoplav			
	mahagonij		boja mahagonija
makcrven			(crvena) boja maka mišje siv
maslinast	(maslina)		boja masline
		mauve	
meliran			
metaliksiv			
modar			
mornarskomodar			
mornarskoplav			
narančast			

narančastocrven			
nebeskoplav			boja neba
		nugat	
		oker	
pariškoplav			
pastelni (koji je po dojmu svjež i mekan)			pastelne boje
pastelnoplav (u drugom dijelu složenice može biti bilo koja boja)			
pepeljast	(pepeo)		boja pepela
petrolejplav	petrolej		boja petroleja
		pink	
plav			
plavetan			
plavičast			
plavkast			
plavozelen			
prirodjan(-ni)			
prirodnobijel			
prljavobijel			
prljavoplav			
purpuran	purpur		boja purpura
ričkast			
riđ			
riđast			
		roza	
rubinskocrven			rubinski crvena, boja rubina
ružičast			boja ruže
sedefast	sedef		boja sedefa
siv			
sivkast			
		sivobež	
sivoljubičast			
sivomaslinast			
sivoružičast			
sivosmeđ			

skerletan/skrletan	skerlet/ skrlet		boja skerleta/skrleta
smaragdnazelen			
smečkast			
smeđ			
snježnobijel			
srebrn	srebro		boja srebra
srebrnast			
srebrnkast			
srebrnosiv			
staroružičast			
svjetloplav			
svjetlosiv			
sumpornožut			
	ultramarin		
		tamnobež	
		tamnolila	
tamnoljubičast			
tamnomodar			
tamnoplav			
tamnosmeđ			
	terakota		boja terakote
tirkizni	tirkiz		boja tirkiza
tirkiznoplav			
tirkiznozelen			
	trska		boja trske
		taupe	
ugljenast	ugljen		boja ugljena
violet[an(-ni)]			
zelen			
zelenkast			
zlatan	zlato		boja zlata
	žad		boja žada
žučkast			
žut			
žutonarančast			
žutozelen			

Promatrajući primjere iz tablice 1. i one kojima smo se služili u članku vidimo da uistinu velik broj naziva za boje i nijanse nije uvršten u dosadašnje rječnike, a ako jest – leksikografske su im definicije neprecizne, nedosljedne i uglavnom kružne.

Nije teško dokučiti nekoliko razloga zašto su i prema kojim kriterijima pojedine nijanse boja uvrštene u rječnike, a druge nisu i zašto su načini definiranja upitni. Prvi je jamačno sama priroda boje, određiva opažajem govornikova oka, te način na koji govornik može ili želi riječima izraziti viđenu nijansu (*boja atola?*). Govornik sve što vidi uspoređuje s nečim već poznatim, obično iz prirode (biljke – najčešće cvijeće i voće, životinje, prirodne pojave, metali i minerali, predmeti, čovjekovi proizvodi). Problem se javlja kada je teško odrediti izgled ili je pak (većini govornika) nepoznato ono s čime se boja ili nijansa uspoređuju. Sve što je u prirodi danas se može proizvesti i na umjetan način: nijanse voća, trave ili cvijeća uistinu mogu biti – kakvima ih god tko poželi, naročito ako se boja uspoređuje prema čovjekovu proizvodu: *boja bijele kave?* S više ili manje mlijeka? *Boja crnoga vina?* Od koje zapravo vrste grožđa? A tko od nas zna kakva je stvarno *boja sumpora, jantara, petroleja?* Ili pravoga zlata? Pa da bismo prema tim kemijskim i geološkim elementima uspoređivali nešto drugo? Osim toga naziv za boju pod utjecajem je pomodnosti. Mnogi tako nazivi prema potrebi i preko noći nastaju i nestaju, naročito u tekstilnoj i kozmetičkoj industriji. Sve što je ipak riječima izraženo ili opisano, filologiji je korisno i vrijedno je rječničkoga opisa. Ovdje dolazimo do sljedećega problema zbog kojega mnogi nazivi nisu uvršteni u rječnike, a to je prilično tradicionalan pristup njihove izradbe. Osobitu pozornost pri izradbi suvremenoga abecedarija trebalo bi posvetiti najnovijim i vrlo različitim vrstama publikacija, u odnosu na struke, ali i stilove. Popis bi valjalo načiniti prema aktualnome govorenom i pisanom jeziku. Kako proces izradbe rječnika zapravo traje godinama, tim leksikografskih stručnjaka uvijek ima dovoljno vremena da prati različite struke i stilove te se potom međusobno konzultira i odluči što uvrstiti, a što ne. Naravno, to uvijek ovisi i o opsegu rječnika koji se izrađuje pa glavni urednik donosi konačnu odluku. Kada je naziv uvršten, ubrzo se dolazi do nedoumica u vezi s definicijom boje, a koja kao što smo već opazili – ovisi o subjektivnoj prirodi boje. Stoga je definiranje naziva za boje uistinu specifično. Suvremena leksikografska praksa nažalost nije pronašla bolje i preciznije načine definiranja boja od njihove usporedbe s nečim izvanjezičnim ili drugom bojom, no ono što se u praksi jamačno može jest sljedeće:

a) izbjegavati kružnost u definiciji – upućivanje koje korisnika vraća na prethodno ili usporedba s bojom (nijansom) koja se također definira neprecizno;

b) korisnika rječnika unaprijed uputiti kako objekt s kojim se boja uspoređuje, odnosno prema čemu se definira proistječe iz opažaja govornikova/korisnikova oka, a za boje podrijetla prema biljkama (voću, cvijeću) navesti na koji se dio voćke ili cvijeta boja točno odnosi (*zelen* – »koji je **kao** mlada trava ili neuvelo lišće«; *plav* – »koji je **poput** čista vedra neba«; *losos* – *pren* »naziv za boju /ili nijansu boje/ koja **podsjeca na** lososovo meso«; *pistacija* – *pren* »naziv za žutozelenu boju /ili nijansu boje/ koja **nalikuje na** jezgru pistacije«; *šampanjac* – *pren* »žućkastoružičasta boja /ili nijansa boje/ koja **podsjeca na** pjenušac«);

c) težiti konkretnosti i preciznosti tako da se izbjegavaju neodređene sveze riječi kao što su: *i tako dalje, i tomu slično, i slično*.

Suvremeni leksikograf susreće se i s terminološkom zakonitošću o jednoznačnosti i stabilnosti naziva, ali i na tom se polju obradba boja izdvaja od ostalih natuknica: sve što je popisom ekscerptirano, treba imati status leksikografske natuknice, vodeći pritom računa o veličini i reprezentativnosti širega korpusa, dok leksikografova zadaća nije da određuje ima li natuknica ili hoće li dobiti status naziva. Nazivi za boje nisu jednoznačni, oni imaju i svoja prenesena ili kakva druga značenja (*plav* – »koji je svijetle puti, žute kose«; ~*a djevojka*). Tako se može posve opravdano tvrditi da mnogi od naziva koji se spominju u članku nisu ništa drugo nego samo načini da se imenuje, etiketira nešto za čim se javila (često puta kratkotrajna) potreba. No, da nije toga, ne bismo imali tako velik popis, a koji se može uvrstiti u suvremene jednojezične rječnike hrvatskoga. Prema tablici naziva za boje vidi se neupitnost osnovnih naziva i njihovih nijansa koji su najčešće jednorječni pridjevi (*bijel, plav, crven, smeđ, siv*) ili pridjevi tvoreni sufiksno, obično za nijanse boja (*bjelkast, bjeličast, plavkast, plavičast, crvenkast, smečkast*). Nije upitan ni status leksikografske natuknice koja je složenica, bez obzira je li riječ o pridjevu složenu čistim slaganjem ili srastanjem (*mornarskoplav, žutozelen, narančastocrven, crvenoljubičast, tamnoplav, koralnocrven; makcrven, petrolejplav*). Upitno je hoće li status leksikografske natuknice dobiti nazivi jezično iskazani sintagmom »imenica *boja* + imenica u genitivu« (*boja ciklame, boja jagode, boja marelice, boja breskve, boja kivija, boja fuksije*), prenese-no zamjenjivi imenicom (*ciklama, jagoda, marelica, breskva, kivi, fuksija*). Takvi načini imenovanja boja i zapravo načini proširivanja rječnika sve su češći, što se vidi prema tablici. Ako i ne dobiju status natuknice, na koji se način ovi nazivi za boje mogu uvrstiti u buduće suvremene jednojezičnike jer to očito brojem i pojavnošću zaslužuju?

1) Ako je riječ o *imenici* prema kojoj se boja uspoređuje (*lješnjak, pepeo, petrolej, sedef, srebro, grimiz, cinober, cijan, terakota, cigla, žad*), tada se naziv za boju može uvrstiti kao jedno od značenja osnovne natuknice, ali s leksičkosemantičkom odrednicom *preneseno* (*pren*) koja bi govorila o statusu natuknice u jeziku. Rijetko bi definiciji boje odgovarala odrednica *razgovorno* (*razg*) koja bi kazivala da se taj naziv za boju koristi razgovorno i davala mu status supstandardnoga leksema. Ponekad bi uz naziv za boju odgovarala odrednica *regionalno* (*reg*) koja bi kazivala da se boju na taj način naziva samo u pojedinim područjima, u kontekstu regionalne raslojenosti hrvatskoga jezika. Neke su boje u dosadašnjim rječnicima slično već obrađene pa bi na isti način trebalo uvrstiti i ostale. Evo odabranih primjera:

ciklama – 1. *bot* »šumska i ukrasna biljka iz roda *Cyclamen* s bijelim ili ružičastim cvjetovima svježega mirisa i s otrovnim gomoljem« 2. »jedna od nijansa ljubičaste boje« (po tome cvijetu) HER

cimet – 1. *bot usp.* cimetnjak 2. *kulin* začín za slatkiše i pecivo 3. nijansa smeđeru-
žičaste boje cimeta: *obožiti u ~*, ali u RHJ samo: »začin dobiven od kore cimetovca«

cinober – 1. *kem* »živin sulfid žutocrvene boje, služi za boju na slikama; rume-
nica« 2. »nijansa crvene boje s primjesom žute; žučkascrvena« (RHJ)

fuksija – *bot* »rod ukrasnih biljaka američkog podrijetla s visećim cvjetovima«
(HER)

oker – 1. *kem* »mineralna boja od željeznih oksida u žutim, smeđim i crvenim
tonovima« 2. *razg* »ugašena žuta boja« (HER)

terakota – 1. »pečena glina kao lončarski materijal« 2. *meton* »umjetnički pred-
met od toga materijala« 3. »crvenkastožuta boja pečene gline« (HER)

Leksikografska je obradba, kako opažamo, uistinu raznolika: **ciklama** u dru-
gome značenju, ali bez semantičke odrednice *preneseno* (*pren*), ima naziv za boju, ali
fuksija nema: to pretpostavlja da *fuksija/boja fuksije* kao naziv za boju u doba izradbe
rječnika nije bila proširena, odnosno jezična ju zajednica još nije bila prihvatila. Na
isti način kao što je naziv za boju (ili samo: boja) uvršten pod natuknicama *ciklama*,
cinober, *terakota*, *oker* (s odrednicom *razgovorno*), na isti bi način, nakon osnovnoga,
prvog značenja (ili više njih, ako ih ima) u rječnik trebalo uvrstiti sve nazive za boje
iz tablice, jezično izražene imenicom, i to s odrednicom *preneseno*. Donosim manji
broj izdvojenih primjera: **marelica** *pren* »naziv za žutonarančastu boju/nijansu boje
poput mareličina ploda« ili: *pren* »žutonarančasta boja/nijansa boje poput mareličina
ploda«; **breskva** *pren* »naziv za boju koja se dobiva miješanjem bijele i narančaste, a
podsjeća na boju breskvina ploda« ili »boja koja se dobiva miješanjem bijele i naran-
časte, a nalik je na breskvín plod«; **kivi** *pren* »naziv za zelenožutu boju/nijansu boje
koja podsjeća na unutrašnjost kivija« ili: »zelenožuta boja/nijansa boje koja podsjeća
na unutrašnjost kivija«; **banana** *pren* »naziv za žutozelenu boju/nijansu boje koja
nalikuje na bananinu koru« ili: »žutozelena boja/nijansa boje koja podsjeća na bana-
ninu koru«; **losos** *pren* »naziv za narančastoružičastu boju/nijansu boje koja podsjeća
na lososovo meso« ili: »narančastoružičasta boja/nijansa boje koja podsjeća na lososo-
vo meso«.

2) Mnogo su veći problem dvorječni (i višerječni) nazivi izraženi opisnim i
poredbenim sintagmama:

a) opisne sintagme sintaktičke strukture »(odnosni) pridjev + imenica« (*ružino
drvo*, *bademov cvijet*, *staro zlato*) i »odnosni pridjev + imenica boja« (*jantarna boja*,
kobaltna boja, *smaragdna boja*, *lješnjakova boja*, *koraljna boja*) relativno su rjeđe u
odnosu na

b) poredbene sintagme sintaktičke strukture »imenica boja + (odnosni pridjev
u genitivu) + imenica u genitivu« (*boja marelice*, *boja lososa*, *boja koralja*, *boja kivija*,

boja vanilije, boja petroleja, boja ruže, boja sedefa, boja koralja, boja čađi; boja ružina drveta, boja bademova cvijeta) koje su češće i od imenice s prenesenim značenjem. Tako je hrvatskomu jeziku više svojstveno *boja masline* nego *maslina*, *boja čađe* nego *čađ* (ili *čađava boja*), *boja limuna* nego *limun*, *boja koralja* nego *koralj*, kao što je običnije *boja lješnjaka* nego *lješnjakova boja*, *boja lososa* nego *lososova boja*. Naime konstrukcija »odnosni pridjev + imenica *boja*« bila je proširenija u starije doba, u drugome razdoblju povijesti hrvatskoga standardnog jezika u XX. stoljeću (Štimac 2008), kada su nastajali hrvatski modno-odjevni nazivi pa s njima i hrvatski nazivi za boje.

Dvorječne i višerječne opisne sintagme u buduće jednojezičnike možemo uvrstiti kao primjere za natuknicu (za natuknicu *bademov* – ~ *cvijet* ili *boja ~a cvijeta*, za *jantarni* – ~ *a boja*, za natuknicu *smaragdni* – ~ *a boja*) i s nekom posebnom odrednicom, primjerice *terminološki (term)* koja bi označivala da je riječ o (potencijalnom) nazivu, no kako se obično primjeri u rječnicima ne donose s odrednicama, dovoljno je da se (potencijalni) naziv nalazi u rječniku, pa i pod razinom leksikografskoga članka – primjeri. Dvorječne poredbene sintagme u rječnike pak treba uvrštavati pod natuknicom imenice s kojom se boja uspoređuje, ali na razini leksikografskoga članka »dvorječni (sintagmatski) izrazi« koji redovito imaju odrednicu struke, ili se takvim izrazima treba pripisati odrednica *terminološki*. Dvorječne (sintagmatske) izraze u leksikografskome članku donosimo iza kakva posebnog znaka kao što su trokutić ili četverokut koji takve izraze obilježuju. Tako pod natuknicom *losos*, a poslije oznake trokuta, treba doći sintagmatski izraz *boja lososa*, s odrednicom *term(inološki)*, ili odrednicom kakve druge struke (prema dogovoru leksikografske redakcije), a potom definicija boje »narančastoružičasta boja/nijansa boje koja podsjeća na lososovo meso«; pod natuknicom *vanilija*, među sintagmatskim izrazima, treba se naći *boja vanilije*, a nakon odrednice i njezina definicija »bljedožuta boja/nijansa boje koja nalikuje na vanilijin cvijet«, dok će pod natuknicom *lavanda* i njezinim sintagmatskim izrazima *boja lavande* svojom čestoćom pojavljivanja u publikacijama i govoru, zajedno s definicijom »ljubičastoplava boja/nijansa boje koja je nalik na lavandin cvijet«, zauzeti zasluženo mjesto. Suvremeno doba, donoseći nove izraze i/ili nazive, donosi i nove rječničke natuknice pa ovakvih primjera, koji čekaju svoj prvi rječnički status, ima uistinu velik broj.

Zaključak

Cilj ovoga rada bio je novijim nazivima za boje pronaći mjesto u budućim hrvatskim jednojezičnim rječnicima i odrediti njihove moguće definicije. Do toga cilja došlo se analiziranjem korpusa naziva prikazanih u tablici I. pod nazivom *Popis naziva za boje, postojećih i novijih, skupljenih prema vlastitome neobjavljenom fundusu*. Kako bi se provelo istraživanje, najprije su navedeni izvori korišteni u popisu već postojećih i novih naziva za boje te je, uvodno, objašnjen i način na koji se u članku

upotrebljavaju leksemi *boja* i *nijansa*, što je također važno u analizama i komentarijima leksikografskih definicija. Slijedila su potom teorijska razmatranja o boji, uglavnom rječnička i enciklopedijska, iz perspektive različitih disciplina, počevši od fizike, preko likovnih umjetnosti do psihološke i simboličke vrijednosti boja. Premda su boje izvrstan leksički potencijal za proširivanje rječnika, govornici nekih jezika svijet boja kategoriziraju semantički vrlo široko, dok drugi jezici nemaju mnogo različitih naziva za boje. Budući da su boje opazajno-spoznajna kategorijama podložna subjektivnosti, u rječnicima se definiraju neprecizno i uglavnom kružno, bez dosljednih kriterija. Nakon analize naziva za boje prema podrijetlu i sastavu i podjele na *jednorječne pridjeve*, *složene pridjeve* i *pridjevske sraslice*, *posuđene (nesklonjive) nazive*, *imenice* te na *dvorječne* i *višerječne nazive*, javila se potreba za novom klasifikacijom naziva za boje, a potom i za razmatranjem o njihovu mogućem mjestu u rječnicima. Rezultati ovoga istraživanja prinos su jezikoslovnoj leksikografiji: nova klasifikacija naziva za boje u tablici sa četiri stupca (*pridjevi*, *imenice*, *posuđeni/nesklonjivi nazivi* te *dvorječni* i *višerječni nazivi*) pokazuje koliko su zapravo česti nazivi za boje strukture (1), »imenica *boja* + imenica u genitivu koja je nositelj boje« (*boja lososa*, *boja koralja*, *boja limuna*, *boja breskve*, *boja manga*, *boja fuksije*) i (2) jednorječni nazivi – imenice (*losos*, *breskva*, *fuksija*). Novina je i prijedlog prema kojemu bi se te imenice s određenim primarnim značenjem u rječnike uvrstile i u prenesenome značenju sa značenjem boje, ali i s točnom specifikacijom sadržaja koji ulazi u definiciju. Dvorječni nazivi tipa »imenica *boja* + imenica u genitivu koja je nositelj boje« u rječnike bi ušli na razini leksikografskoga članka *primjeri* ili *sintagmatske (višerječne) sveze*. Sve novine proistekle iz istraživanja pridonijet će reviziji kriterija prema kojima se nazivi za boje i nijanse unose u rječnike, otvaranju rječničkoga mjesta novim nazivima za boje te svakako njihovoj preciznijoj i točnijoj definiciji.

LITERATURA

- Anić**, Vladimir: *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb 2003.
- Babić**, Stjepan: *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, HAZU i Nakladni zavod Globus, Zagreb 2002.
- Babić**, Stjepan, **Moguš**, Milan: *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb 2010.
- Berlin**, Brent, **Kay**, Paul: *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, University of California Press, Berkeley 1969.
- Berruto**, Gaetano: *Semantika*, Antibarbarus, Zagreb 1994.
- Brbora**, Sanja: Što je zajedničko marelici i lososu? O nazivima za boje. U: *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike* (zbornik), HDPL, Zagreb–Split 2005, str. 111–121.
- Brozović**, Dalibor (ur.): *Hrvatska enciklopedija*, sv. 2: Be–Da, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1999.
- Chevalier**, Jean: *Rječnik simbola: mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Kulturno-informativni centar – Naklada Jesenski & Turk, Zagreb 2007.

- Jelaska**, Zrinka, **Bošnjak**, Tomislava, **Balent**, Marina: Nazivi za boje u hrvatskome jeziku i njihovo značenjsko podrijetlo u usporedbi s francuskim i engleskim. U: *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike* (zbornik), HDPL, Zagreb–Split 2005, str. 357–366.
- Jojić**, Ljiljana, **Matasović**, Ranko (ur.): *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb 2003.
- Klaić**, Bratoljub: *Rječnik stranih riječi*, Matica hrvatska, Zagreb 1986.
- Ladan**, Tomislav (ur.): *Osmojezični enciklopedijski rječnik*, sv. 5 /P–Prih/ do sv. 8 /T–Ž/, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2004–10.
- Lakoff**, George: *Women, Fire and Dangerous Things, What Categories Reveal about the Mind*, The University of Chicago Press, Chicago–London 1990.
- Stolac**, Diana: Boje u starijoj hrvatskoj frazeologiji i leksikografiji. *Filologija*, 1994, 22/23, str. 259–267.
- Šonje**, Jure (ur.): *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb 2000.
- Štimac**, Vlatka: *Hrvatsko modno-odjevno nazivlje. Jezična analiza modnih časopisa od 1918. do 1941.*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2008.
- Tanhofner**, Nikola: *O boji na filmu i srodnim medijima*, Novi Liber–Akademija dramske umjetnosti, Zagreb 2000.
- Taylor**, John R.: *Linguistic Categorisation*, Oxford 2003. (<http://books.google.hr/books?id=z2LHUS7V3xsC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false>)
- World Wide Words. The Colour of Words*; <http://www.worldwidewords.org/articles/colour.htm>, pristupljeno 8. IV. i 20. IV. 2014.

THE ORIGIN, SYNTACTIC STRUCTURE AND LEXICOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE TERMS FOR COLOURS

Vlatka Štimac Ljubas

The Miroslav Krleža Institute of Lexicography

ABSTRACT: Since colour is a perceptive concept and liable to subjectivity, this article takes as the starting point the problem of naming colours in different languages, as well as the difficulties in understanding certain terms for colours among Croatian speakers. The article will analyse terms for colours and their lexicographical analysis in recent Croatian dictionaries, with special attention given to lexicographical definition. Since the article focuses on (1) newer terms for colours, that can not be found in the existing dictionaries, but also on (2) suggestions how to incorporate them into any future one-language dictionaries, first we needed to determine the origin and composition or syntactic structure of the terms for colours. In this respect, we analysed the collected list of newer terms for colours and reached conclusions on how to determine a (possible) place for the newer terms for colours in contemporary Croatian dictionaries.

Keywords: *colour; terms for colours; lexicographical analysis; dictionaries*

